

Katja Sopenkivi

UUSPERHEIDEN PERINNÖNJAKO JA
PERINTÖSUUNNITTELUN TILA

Liiketalouden koulutusohjelma
2017

UUSPERHEIDEN PERINNÖNJAKO JA PERINTÖSUUNNITTELUN TILA

Sopenkivi, Katja
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Kesäkuu 2017
Ohjaaja: Kuohukoski, Minna
Sivumäärä: 36
Liitteitä: 1

Asiasanat: Uusperhe, perinnönjako, perintösuunnittelu, jäämistösuunnittelu

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia uusperheiden perinnönjakoa, sekä perintösuunnittelun keinoja ja tilaa uusperheissä. Jos vainaja ei ole tehnyt elinaikanaan perintösuunnittelua jakautuu perintö perintökaaren mukaisesti. Uusperheissä tämä saattaa aiheuttaa yllätyksiä perinnönjaossa, koska nykyinen lakimääräinen perimysjärjestys on hyvin ydinperhekeskeinen ja siitä eroavat perhemuodot on otettu huomioon huonosti.

Teoriaosassa käytiin läpi uusperheen määritelmä, eri parisuhdemuotojen merkitys perinnönjaossa, perintökaari (PK 40/1965) ja yleisimmät perintösuunnittelun keinot. Lähdeaineistona käytettiin voimassa olevaa lainsäädäntöä ja oikeuskirjallisuutta.

Empiriaosus koostuu kvantitatiivisesta tutkimuksesta, joka toteutettiin strukturoituna kyselylomakkeena. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millainen on uusperheiden tietoisuuden taso perinnönjaosta uusperheissä ja miten uusperheet ovat varautuneet mahdollisiin toisen vanhemman kuoleman tapauksiin perheessä? Tutkimuksella saatiin vastaus myös siihen, miten perintösuunnittelua on jo tehty ja millaisia keinoja he harkitsevat käyttävänsä tulevaisuudessa.

Tutkimukseen hyväksyttiin ne uusperheet jotka täyttävät tilastokeskuksen määritelmän uusperheestä. Tilastokeskus määrittää, että uusperheessä on alle 18-vuotias vain toisen puolison lapsi. Perheen kaikki lapset eivät ole puolisoiden yhteisiä. Lisäksi kaikkien perheenjäsenten piti olla Suomen kansalaisia ja virallisen asuinpaikan Suomessa. Tutkimuksessa ei ole käsitelty perinnönjakoa tilanteessa, jossa uusperheeseen kuuluva lapsi menehtyy, eikä siinä käsitellä asiaa verotuksellisesta näkökulmasta.

Tutkimus osoitti, että uusperheiden tietoisuus erilaisista perintösuunnittelun keinoista on hyvä ja yli 70 % kertoi tietävänsä, miten oma perintö tulee jakautumaan. Perintösuunnittelua oli kuitenkin tehnyt vain 40 % vastaajista. Suosituimmaksi perintösuunnittelun keinoksi nousi testamentti. 76 % vastaajista kaipaa asiasta vielä lisätietoa tai että asiaa käsiteltäisiin julkisuudessa enemmän.

THE DISTRIBUTION OF ESTATE AND THE STATUS OF ESTATE PLANNING IN BLENDED FAMILIES

Sopenkivi, Katja

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business Administration

June 2017

Supervisor: Kuohukoski, Minna

Number of pages: 36

Appendices: 1

Keywords: Blended family, inheritance, estate planning

The purpose of this thesis was to examine the distribution of estate at the blended family perspective and the ways they have, to plan their future distribution of estate and the status of their estate planning. If the deceased person did not plan how his estate will be divided, it will be divided per the code of inheritance. In blended families, this could bring up unwanted surprises, because the current statutory code of inheritance is based on the nuclear families and all differing family forms have not been taken in count for.

In the theoretical part, it was examined what is blended family, how the legal relationship in the family affects to the distribution of estate, the code of inheritance (PK 40/1965) and the mostly used ways to plan estate distribution. The used source material was valid laws and legal literature.

The empirical part consists of quantitative survey. the survey was implemented as structured query. The survey was carried out to determine whether the blended families had made an estate plan and which tools had been used to do it. How blended families are prepared themselves for the possibility of the other spouse's death? The study also shows what tools of estate planning they would consider using in the future.

The survey was targeted for those blended families that meet the Statistics Finland's requirements for blended family. The respondents needed to belong to a blended family with at least one biologically only other spouse's child, under the age of 18. In addition, the respondents needed to live in Finland and all the family members had to be Finnish citizens. This thesis does not cover the possible death of a child in blended family nor the taxation aspect of the distribution of estate.

The research showed, that the knowledge of different ways how to make estate planning is good. Over 70 % told that they know how their own inheritance will be divided. Only 40 % of the respondents had made estate planning already. The most popular way, was to make a last will and testament. However, the knowledge was quite good but still 76 % wanted more information about inheritance in blended families and that in their opinion this subject needs more exposure.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	6
2.1	Teoreettinen viitekehys	6
2.2	Tutkimuksen rajaus	7
3	UUSPERHEET JA HEIDÄN OIKEUDELLISET SUHTEENSA	7
3.1	Lakimääräinen perimisjärjestys	8
3.2	Avoliitto ja rekisteröity parisuhde	9
3.2.1	Avio-oikeus	11
3.2.2	Avio-oikeus ja ositus erotilanteissa	11
3.2.3	Avio-oikeus ja ositus perintötilanteissa.....	12
3.3	Avoliitto	14
4	UUSPERHEIDEN PERINTÖSUUNNITTELUN KEINOT	15
4.1	Perintösuunnittelu	15
4.2	Perintösuunnittelun keinot	16
4.2.1	Testamentti	16
4.2.2	Avioehto	18
4.2.3	Henkivakuutus	20
4.2.4	Lahja	21
4.2.5	Adoptio	22
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
5.1	Aineiston analysointi	24
5.2	Luotettavuus.....	24
6	PERINTÖSUUNNITTELUN NYKYTILA UUSPERHEISSÄ	25
6.1	Tutkimukseen osallistuneet.....	25
6.2	Varautuminen.....	26
6.3	Uusperheiden perintösuunnittelussa käyttämät keinot.....	27
6.4	Mitä keinoja uusperheiden jäsenet harkitsevat käyttävänsä	30
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	33
	LÄHTEET.....	35
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Jokainen meistä syntyy ja jokaisen meistä täytyy myös kuolla. Elinkaari on kaikilla erilainen. Toiset elävät yksin ja toiset perustavat perheen, tai ehkä useammankin elämänsä aikana. Yhteistä meille kaikille on kuitenkin se, että kaikkien meidän taival päättyy ja koska käärinliinoissa ei sananlaskunkaan mukaan ole taskuja, niin elämän aikana kertynyt omaisuus, varallisuus ja velat, on kirjattava perukirjaan ja tehtävä perinnönjako. Perinnönjako perustuu perintökaareen (PK 40/1965) ja perintökaari on tiukasti kytköksissä ydinperheeseen. Tätä voidaan nyky-yhteiskunnassa pitää hieman vanhanaikaisena, koska vuosien saatossa perhemuodot ovat monimuotoistuneet. Ydinperheiden lisäksi nykyään löytyy muun muassa sateenkaariperheitä, avoliitossa eläviä ja uusperheitä. Näiden perheiden keskuudessa perintö saattaa jakautua ei toivotulla tavalla, jos perintösuunnittelua ei ole tehty.

Valitsin aiheen, koska asiasta pitäisi puhua enemmän julkisuudessa. Uusperheiden perinnönjako ja perintösuunnittelu koskettavat yhä useampaa meistä. Perintösuunnittelu itsessään saattaa olla monelle vieras termi ja perinnön jakautumiselle ei Suomessa perinteisesti suoda paljon ajatusta. Asiaan kiinnitetään monesti huomiota vasta sitten kun olemme ikääntyneet. Elämää on kuitenkin mahdoton ennakoida ja siksi jokaisen olisi syytä selvittää miten oma perintö jakautuu, pohtia miten sen haluaisi jakautuvan, sekä miten sen jakautumiseen voi vaikuttaa.

Työssäni tutkin uusperheiden perinnönjakoa ja perintösuunnittelun tilaa. Työni toimeksiantajana toimii Suomen Uusperheiden Liitto ry (Supli), joka on vuonna 1996 perustettu valtakunnallinen uusperheiden järjestö. Liiton toiminnan kohderyhmänä on uusperheiden vanhemmat, sekä uusperheiden kanssa työskentelevä ammattihenkilöstö. Suomen Uusperheiden Liitto järjestää muun muassa neuvontaa, vertaisryhmiä ja parikursseja, sekä jakaa tietoutta uusperheistä ja uusperheille. (Suomen Uusperheiden liitto 2017.)

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Kvantitatiivisen tutkimuksen pääpiirteinä voidaan pitää muun muassa käsitteiden määrittelyä, aiempien teorioiden esittämistä, tutkittavan asian ja tutkimukseen osallistuvien henkilöiden määrittämistä ja tulosten tilastollista käsittelyä. Teoriaosuuden on tarkoitus jäsentää empiriaosuuden tutkimustuloksien analysoimiseksi tarvittavaa taustaa ja tukea tulosten analysointia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 130-131.)

Opinnäytetyöllä pyritään hakemaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Millainen on uusperheiden tietoisuuden taso perinnönjaosta uusperheissä?
- Miten uusperheet ovat varautuneet mahdollisiin toisen vanhemman kuoleman tapauksiin perheessä?
- Millaisia keinoja uusperheillä on vaikuttaa perinnönjakoon?

Empiriaosuuden mittarina toimii kyselylomake. Lomakkeen tarkoituksena on saada se määrällinen tieto, jota tutkimuksessa analysoidaan. Kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä tutkimustulokset analysoidaan numeerisesti eli asiat käsitellään numeroiden avulla. Analysointi toteutetaan Statistica-ohjelmalla ja tulokset esitetään Excel-taulukoiden ja tilastojen avulla. Tutkimus välineeksi valikoitui kysely sen vuoksi, että tutkittavia kysymyksiä on suhteellisen vähän. Lisäksi ne on helppo tehdä sellaiseen muotoon, että vastausvaihtoehdot voi määrittellä kattavasti valmiiksi. Tutkimukseen on tarkoitus saada määrällisesti runsaasti vastauksia ja myös se tukee kyselyn valitsemista tutkimustavaksi. (Järvinen & Järvinen 2000, 155; Vilka 2007, 14.)

2.1 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön teoriaosuudessa määritellään keskeiset käsitteet ja avataan teoriaa esimerkkien avulla. Käsitteiden määrittely on tärkeä osa työtä ja luo pohjan empiriaosuuden tulosten analysoinnille. Työssä esitellyt käsitteet ovat konkreettisia käsitteitä ja määritelmien tarkoituksena on täsmentää ja rajata ne lukijalle, sekä antaa käsitteelle merkitys. Yksi työn tärkeimmistä käsitteistä on uusperhe, mikä uusperhe virallisesti on ja onko sen määrittely yksinkertaista? Muita tärkeitä käsitteitä ovat avioliitto,

avoliitto, lakisääteinen perimysjärjestys ja perintösuunnittelu. Testamentti, avioehto ja muut perintösuunnittelun keinot käsitellään myös. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 137-138, 143.)

2.2 Tutkimuksen rajaus

Tutkimuksesta on rajattu pois uusperheeseen kuuluvan lapsen kuolema ja keskitytään siihen, miten perintö jakautuu uusperheen aikuisen jäsenen menehtyessä. Tutkittava ryhmä on rajattu koskemaan Suomessa asuvia uusperheitä, joiden molemmat vanhemmat ovat Suomen kansalaisia. Tutkimus koskee uusperheitä, joissa on lapsi/lapsia, joiden biologinen vanhempi on vain toinen uusperheen vanhemmista. Käsittelemissäni ja tutkimukseen osallistuvissa perheissä, voi olla myös yhteisiä biologisia lapsia. Ulkomailla asuvat ja sellaiset perheet, joissa toinen tai molemmat vanhemmat ovat jonkun muun maan kansalaisia, on jätetty otannan ulkopuolelle, koska heidän perintönsä ei välttämättä jakaudu Suomessa voimassa olevien lakien mukaan ja heidän ottamisensa mukaan tutkimukseen olisi laajentanut sitä liikaa. Tutkimus käsittelee asiaa Suomen lainsäädännön kannalta. Työstä on rajattu pois perintösuunnittelun veroseuraukset.

3 UUSPERHEET JA HEIDÄN OIKEUDELLISET SUHTEENSA

Uusperhe on käsite, jota ei ole määritelty tiukasti missään. Termillä ei ole laissa määritelmää ja arkisessa puheessa ja elämässä uusperhe termillä on hyvinkin erilaisia tulkintoja. Tulkinta riippuen täysin siitä, keneltä asiaa on kysytty. Virallisin uusperheen määritelmä on Väestöliiton tekemä, tätä määritelmää on käytetty myös tässä työssä ja tutkimuksessa. Väestö- ja perhetilastoja tehdessä uusperheeksi määritellään avio- tai avoliitossa elävä pariskunta, johon kuuluu alle 18-vuotias lapsi tai lapsia, joka tai jotka ovat biologisesti vain toisen. Sillä, onko pariskunnalla yhteisiä lapsia ei ole merkitystä. Tilastoja tehdessä uusperheiksi ei kuitenkaan huomioida sellaisia perheitä joissa lapsi ei virallisesti asu perheen kanssa, vaan toinen osapuoli on etävanhempi. Jos lapsi ei virallisesti asu perheen kanssa, vaan lapsen virallinen asuinpaikka on lähivanhemman

luona, niin heitä ei huomioida tilastoissa uusperheeksi, vaikka lapsi asuisi etävanhemman luona puolet ajasta. (Litmala 2002, 9.)

Uusperheet ovat yleistyneet vuosien saatossa ja oletettavaa on, että uusperheiden määrä jatkaa kasvuaan. Suomen tilastokeskus on tilastoinut uusperheitä vuodesta 1990. Vuonna 1990 uusperheitä tilastoitiin 44 426 kappaletta ja vuoteen 2015 mennessä uusperheiden määrä on noussut 52 251 kappaleeseen ja uusperheiden osuus kaikista lapsiperheistä on kasvanut tänä aikana 6,9 %:sta 9,1 %:iin. (Suomen Virallinen tilasto: Perheet 2015.)

Perinnönjakoa tutkittaessa on huomioitava, millainen oikeudellinen suhde uusperheessä vallitsee. Oikeudellisella suhteella, eli sillä ovatko uusperheen vanhemmat avio- vai avoliitossa keskenään, on suuri merkitys siinä vaiheessa, kun perintöä jaetaan. Sillä on merkitystä myös silloin, kun kartoitetaan käytettävissä olevia jäämistösuunnittelun keinoja. Jäämistösuunnittelulla tarkoitetaan sitä, että tehdään suunnitelmia ja toimintoja sen eteen, että oma omaisuus jakautuu kuoleman jälkeen niin kuin itse haluaa sen jakautuvan. Jäämistösuunnittelu on toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan omaan jäämistöön. Sillä on mahdollista vaikuttaa kuolinpesän edunsaajiin ja siihen mitä ja kuinka paljon edunsaajat saavat. Lisäksi sen avulla on mahdollista määrittää kuolinpesän hallintoa, omaisuuden määrää ja laatua. (Kolehmainen & Rabinä 2012, 2.)

3.1 Lakimääräinen perimisjärjestys

Suomen kansalaisen, jonka kotipaikka on ollut hänen kuollessaan Suomessa, perimyksen sovelletaan suomen lainsäädäntöä. Näin on aina, ellei hän itse ole toisin määrännyt. Perintö jaetaan niin kuin laki sen määrää. Perintökaaren (PK 40/1965) mukainen lakimääräinen perimisjärjestys on hyvin ydinperhekeskeinen ja näin ollen nyky-yhteiskunnassa hieman vanhanaikainen. Perintökaari (PK 40/1965) on säädetty vuonna 1965, jolloin suomessa ei edes tilastoitu avopareja, saati uusperheitä perhetilastoissa. Tilastokeskus alkoi tilastoida avoparien muodostamia perheitä vasta 1970-luvulla ja uusperheitä 1990-luvulla. (Perintökaari 40/1965; Aarnio & Kangas 2016, 58; Suomen Virallinen tilasto: perheet 2015.)

Perintökaaren (PK 40/1965) mukainen perimysjärjestys on kolmiportainen. Se muodostuu parenteeli eli perillisryhmäjärjestelmästä. Ryhmiä on kolme. Ensimmäiseen parenteeliin kuuluu perittävänsä lapset ja lapsen lapset eli rintaperilliset. Jokaisen perillisen osuus on yhtä suuri. Jos perittävänsä lapsi on kuollut, mutta lapsenlapsi elää, saa hän perinnön vanhempansa sijaan (PK 40/1965, 2: 1 §). Jos perittävällä ei ole ollut lapsia ja näin ollen ensimmäisessä perillisryhmässä ei ole jäseniä, niin perintö jaetaan toiseen parenteeliin mukaan. Toiseen parenteeliin kuuluvat perittävänsä omat vanhemmat, jos he ovat elossa. Perintö jaetaan tasan heidän kesken. Jos toinen tai molemmat vanhemmista on jo kuollut, jaetaan perintö perittävänsä omien mahdollisten sisarusten ja puolisisarusten kesken (PK 40/1965, 2:2 §). Jo perittävältä ei löydy perillisiä ensimmäisestä tai toisesta parenteelista, jaetaan perintö kolmanteen perillisryhmään kuuluvien kesken. Kolmanteen parenteeliin kuuluu perittävänsä isän ja äidin vanhemmat, eli perittävänsä isovanhemmat. Jos isovanhemmat ovat jo kuolleet, menee perintö heidän lapsilleen (PK 40-1965, 2:3§). Perintökaari määrää 2:5 §:ssä, että muut sukulaiset eivät saa periä. Jos vainajalla ei ole perillisiä näissä lain 2: 1-3 § mukaisissa parenteeleissa, menee perintö valtiolle. (Perintökaari 40/1965, 2: 1-5 §; Aarnio & Kangas 2016, 63.)

3.2 Avioliitto ja rekisteröity parisuhde

Avioliitto ja rekisteröity parisuhde ovat juridisia sopimuksia, jotka perustuvat avioliittolakiin (AL 234/1929) ja lakiin rekisteröidyistä parisuhteista (50/2001). Avioliitto on yleiskansallinen instituutio, joka lasketaan ihmisoikeudeksi. YK:n yleismaailmallisen julistuksen 16 artiklan mukaan jokaisella täysi-ikäisellä miehellä ja naisella, rotuun tai kansallisuuteen katsomatta on oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe.

(Universal declaration of human rights 1948; Kangas 2013, 237.)

Perhemallien monimuotoistuesssa avioliitto pitää edelleen pintansa suosittuna parisuhteen muotona. Osa syy tähän on sen tuomat juridiset edut. Avioliittoa voidaan pitää taloudellisena sopimuksena, joka on sitova lain edessä. Alkuperäinen avioliittolaki (AL 234/1929) on peräisin vuodelta 1929 ja siihen on tehty muutoksia sen olemassaolon aikana. Avioliittolaissa (AL 234/1929) säädetään muun muassa avioliiton solmimisesta ja purkamisesta, mutta myös puolisoitten oikeussuhteesta. Ensimmäiset suuret

muutokset tehtiin vuonna 1987, jolloin muun muassa avioeron saamista helpotettiin huomattavasti. (Avioliittolaki 234/129; Hyvärinen, Hulkko & Ohvo 2002, 236.)

Suomessa on suuri pyrkimys tasa-arvon toteutumiseen kaikilla elämäntiloilla. Aiemmin samaa sukupuolta olevien pariin ei ole ollut mahdollista solmia avioliittoa, vaan heidän ainoa keinonsa virallistaa suhteensa, oli rekisteröidä parisuhde. Maaliskuun ensimmäisenä päivänä vuonna 2017 astui voimaan niin sanottu tasa-arvoinen avioliittolaki, joka mahdollistaa samaa sukupuolta olevien avioliitot, kun avioliittolaki koki tähänastisen suurimman muutoksensa, muuttuen sukupuolettomaksi laiksi. Nykyisessä avioliittolaissa, ei siis puhuta enää miehestä ja naisesta, vaan sen sijaan käytetään termejä puoliso ja kaksi henkilöä. (Avioliittolaki 234/1929, 1 §, 108 § & 115 §.)

Tässä työssä rekisteröity parisuhde käsitellään yhdessä avioliiton kanssa. Rekisteröidyssä parisuhteessa elävät, ovat samanlaisessa oikeudellisessa asemassa suhteessa toisiinsa, kuin avioliitossa olevat. Laki rekisteröidystä parisuhteesta (950/2001) oli Suomessa ensimmäinen askel kohti tasa-arvoista avioliittoa. Laki astui voimaan vuonna 2001. Lain myötä samaa sukupuolta olevien täysi-ikäisien pariskuntien oli mahdollista rekisteröidä parisuhteensa. Rekisteröinnin suoritti siviilivihkimiseen oikeutettu taho ja rekisteröinti loi pariskunnalle samat oikeudet kuin avioliitto. Laki rekisteröidystä parisuhteesta (950/2001) ei kuitenkaan ole yksi yhteen avioliittolain (AL234/1929) kanssa, eikä anna oikeutta muun muassa samaan sukunimeen, tai oikeutta isyyteen rekisteröidyn parisuhteen perusteella. (950/2001, 9 §.) Perinnönjaon kannalta rekisteröity parisuhde vastaa avioliittoa. Samaa sukupuolta olevien pariskuntien ei enää nykyisin ole mahdollista rekisteröidä parisuhdettaan. Maaliskuun 2017 alussa voimaan tullut tasa-arvoinen avioliittolaki (AL 234/1929) ja samaa sukupuolta olevien mahdollisuus solmia avioliitto korvaa sen. Muilta osin laki jäi voimaan ja sitä sovelletaan tulevaisuudessakin aiemmin rekisteröityihin parisuhteisiin. (Avioliittolaki 234/1929; Laki rekisteröidystä parisuhteesta 950/2001; Oikeusministeriön www-sivut 2017.)

3.2.1 Avio-oikeus

Avioliiton solmiminen tuo puolisoille avio-oikeuden toisen omaisuuteen (AL 234/1929, 2:35 §). Avioliitossa elävän pariskunnan omaisuus on niin sanotusti erillisomisteinen, mikä tarkoittaa sitä että, varallisuuspiirit ovat erilliset ja puoliset hallitsevat nimissään olevaa omaisuutta yksin (AL 234/1929, 2:34 §). Avioliiton solmiminen ei automaattisesti tarkoita sitä, että kaikki omaisuus olisi yhteistä, vaan puoliset ovat vapaita tekemään oikeudellisia sopimuksia ilman toisen hyväksyntää ja saavat hallita nimissään olevaa omaisuutta haluamallaan tavalla. Kun avioliitto purkautuu eron tai kuoleman myötä, ei puolisoitten omaisuus sulaudu yhdeksi omaisuudeksi joka jaetaan eroavien tai perillisten kesken, vaan silloin otetaan käyttöön varallisuussuhteiden tasaus. (AL 234/1929, 4.osa 1-2 luku; Kaisto & Lohi 2013, 316-317, 320.)

Avioliiton aikana, avio-oikeudella ei siis ole merkitystä, vaan asia tulee ajankohittaiseksi silloin kun avioliitto purkautuu ja tehdään omaisuuden ositus. Avio-oikeuden sääntelyn periaatteena on se, että puolisoilla on oikeus myös toisen puolison omaisuuteen. Osituksen tarkoituksena on taata, että puolisoitten varallisuussuhteet tasataan liiton päätteeksi. Se puoliso, jolla on enemmän omaisuutta antaa tasinkona puolisolleen osan omaisuudestaan. Tarkoituksena on, että puolisoitten omaisuuksien arvot liiton päättyessä, olisi suurin piirtein tasan. Omaisuuksien arvoja laskettaessa ei oteta huomioon sellaisia varoja, jotka on määritelty avio-oikeuden ulkopuolelle joko avioehdossa tai esimerkiksi testamentissa. (Kaisto & Lohi 2013, 316, 320-321.)

3.2.2 Avio-oikeus ja ositus erotilanteissa

Kun avioliitto päättyy eron ja omaisuus ositetaan, saatetaan tällöin ajautua tilanteeseen, jossa suuremman omaisuuden omistanut joutuu maksamaan vähemmän varakkaalle puolisolle tasinkoa. Oman omaisuutensa näin pienentyessä, myös perillisten tuleva perintö ja omaisuus pienenevät. Tietysti on mahdollista, että ennen perinnönjakoa omaisuus, muutenkin kuin eron seurauksena, pienenee tai kasvaa merkittävästi. Avioehdolla on mahdollista rajata puolison avio-oikeutta. (Aarnio, Kangas, Puronen & Rabinä 2016, 32-33.)

Esimerkki 1. Uusperheen vanhemmat ovat avioliitossa. Avio-oikeutta ei ole rajoitettu. A:lla on yksi biologisesti vain hänen lapsi ja B:llä on yksi vain biologisesti hänen lapsi. A:n omaisuus arvioidaan 150 000€ ja B:n 50 000€. Eron tullessa A maksaa B:lle tasinkona 50 000€. Näin molempien osuus omaisuudesta on 100 000€. Tilanteessa kuitenkin A:n omaisuuden arvo putoaa 50 000 eurolla ja samalla hänen biologisen lapsensa perintöosuus pienenee ja B:n lapsen perintöosuus kasvaa. (AL 234/1929, 4.osa 1:85-97 §).

Esimerkki 2. Uusperheen vanhemmat ovat avioliitossa. Avio-oikeutta on rajoitettu avioehdolla ja kaikki omaisuus on rajattu avio-oikeuden ulkopuolelle. A:lla on yksi biologisesti vain hänen lapsi ja B:llä on yksi vain biologisesti hänen lapsi. A:n omaisuus arvioidaan 150 000€ ja B:n 50 000€. Eron tullessa A:n ei tarvitse maksaa B:lle tasinkoa avioehdon vuoksi. Näin molemmat pitävät oman omaisuutensa ja A:n lapsen perintöosuus ei pienene, eikä B:n kasva. (AL 234/929, 3:41 §.)

3.2.3 Avio-oikeus ja ositus perintötilanteissa

Uusperheen oikeudellisen suhteen ollessa avioliitto, on eloonjääneellä puolisoilla oikeus pitää jäämistöä hallinnassaan jakamattomana. Tätä kutsutaan enimmäissuojaksi. Rintaperillisen on kuitenkin oikeus vaatia jakoa, tai perittävä on voinut testamentissa määrätä toisin. Rintaperillisiä ovat vainajan lapset ja lapsen ollessa kuollut, heidän lapsensa (PK 40/1965, 2:1 §.) Tällöin omaisuus jaetaan tietyn olemassa olevin edellytyksin, joko osittain tai kokonaan. Osituksessa puolisoiden kaikki omaisuus jaetaan pääsääntöisesti tasan. Eloonjäänyt puoliso on oikeutettu puoleen omaisuudesta ja vainajan perilliset saavat yhteensä toisen puolen. Lain mukaan omaisuus jaetaan tällä tavoin tasan vain siinä tapauksessa, että eloonjäänyt puoliso on vähävaraisempi kuin vainaja. Jos eloonjääneellä on suurempi omaisuus, on hän oikeutettu pitämään oman omaisuutensa hallinnassaan. Tätä kutsutaan lesken tasinkoprivilegioikeudeksi (AL 234/1929, 2:103 §). Jos tasinkoprivilegioikeutta käytetään, on siitä mainittava perukirjassa. Perintökaaren 23 luvun mukaan, perillisen on mahdollista vaatia pesänjakoa, sen

jälkeen, kun pesä on selvitetty. Jos vainaja on ollut avioliitossa kuollessaan, on silloin tehtävä omaisuuden ositus. Tilanteessa, jossa puolisoilla ei ole avio-oikeutta perittävän omaisuuteen, erotellaan puolisoille kuulunut omaisuus eli tehdään jäämistöerottelu (Aarnio & Kangas 2016, 964-972; Aarnio, Kangas, Puronen & Rabinä 2016, 32-33; Perintökaari 40/1965, 3:1 §.)

Esimerkki 3. Lesken tasinkoprivilegioikeus. Uusperheen vanhemmat ovat avioliitossa. Avio-oikeutta ei ole rajoitettu. A:lla on yksi biologisesti vain hänen lapsi ja B:llä on yksi vain biologisesti hänen lapsi. Yhteisiä lapsia ei ole. A:n omaisuus arvioidaan 150 000€ ja B:n 50 000€. Avioliitto päättyy puolison kuolemaan. Jos vainaja on suuremman omaisuuden omistanut A. Osituksessa B:lle annetaan tasinkona 50 000€ ja A:n lapsen perintöosuus pienenee. Jos vainaja taas on pienemmän omaisuuden omaava B. Ei A:n tarvitse lesken tasinkoprivilegioikeuteen vedoten maksaa kuolinpesälle ja B:n perillisille tasinkoa. (AL 234/1929, 2:103 §.)

Leskellä on lain mukaan suoja puolison laatimaa testamenttia tai perikunnan vaatimaa perinnönjakoa vastaan. Perintökaaren 3:1a §:n mukaan eloonjääneellä puolisoilla on oikeus pitää jakamattomana hallinnassaan yhteisenä kotina olleen tai muun jäämistöön kuuluvan eloonjääneen puolison asuinsijaksi sopivan kiinteistön tai asunnon, jollei eloonjääneen puolison omaan varallisuuteen kuulu kodiksi sopivaa kiinteistöä. Jakamattomana puolison hallintaan jää aina myös kodin asuinirtaimisto. Testamentilla ei ole mahdollista kaventaa lesken asumissuojaa. Lesken oikeus hallita jäämistöä jakamattomana on riippumaton avio-oikeudesta. Sitä ei siis ole mahdollista rajata esimerkiksi avioehdolla. (Aarnio, Kangas, Puronen & Rabinä 2016, 33-34.) Lesken hallintaoikeus saattaa tietyissä tilanteissa tuoda haasteita uusperheiden perinnönjakoon.

Esimerkki 4. A ja B menevät naimisiin. Uusperheeseen kuuluu myös A:n lapsi C. A kuolee, rintaperillisenä C on kuolinpesän osakas. B ei kuulu kuolinpesään, mutta hänellä on oikeus pitää omaisuutta jakamattomana hallinnassaan. C voi vaatia omaisuuden jakoa, mutta B:llä on kuitenkin oikeus pitää puolisoitten kotina ollutta kiinteistöä hallinnassaan elin-

ikänsä ajan. Tällaisessa tilanteessa rintaperillinen saattaa joutua odottamaan kymmeniäkin vuosia, ennen kuin saa kaiken perimänsä omaisuuden omaan hallintaansa. Tänä aikana hän ei välttämättä ole edes suuremmin tekemisissä B:n kanssa. (PK 40/1965, 3:1 §.)

Jos perittävällä ei ole rintaperillisiä ja hän on ollut naimisissa, saa hänen puolisonsa vainajan jäämistön. Tällaisissa tapauksissa perintö jaetaan molempien vainajien toisen ja kolmannen parenteelin perijöiden kesken perintökaaren mukaisesti vasta elonjääneen puolison kuollessa. Perintökaari kuitenkin estää elonjäävää puolisoa määräämästä ensiksi kuolleen puolison omaisuutta testamentilla. Joten ensin kuolleen toisen ja kolmannen parenteelin perijöiden oikeutta perintöön ei elossa oleva puoliso testamentilla sivuutaa. (PK 40/1965, 2:2-5 §, 3: 1 §.)

3.3 Avoliitto

Vuonna 2015 suomessa oli 52 251 tilastoitua uusperhettä, näistä 52 % eli 26 985 kappaletta eli avoliitossa (Suomen Virallinen tilasto: Perheet. 2015). Avoliitto on siis uusperheiden keskuudessa hieman yleisempää kuin avioliitto ja näin on ollut koko sen ajan, kun uusperheitä on tilastoitu. Avopuolisilla ei suomessa ole perintöoikeutta ensiksi kuolleen puolison omaisuuteen, joten heillä ei ole minkäänlaista perintöoikeudellista suojaa. 1980-luvun alussa eduskunta käsitteli perintöoikeutta antamalla leskelle oikeuden hallita jäämistöä jakamattomana. Samalla oli tarkoitus taata avoleskelle perintöoikeudellinen osuus jäämistöstä. Tätä kuitenkin pidettiin vallitsevassa yhteiskunnassa tarpeettomana ja moraaliltaan arveluttavana. Avopuolisoiden oikeuksiin tehtiin parannuksia vasta 2010-luvulla. (Aarnio & Kangas 2016, 118-120.)

Vuonna 2011 astui voimaan laki Avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta, eli niin sanottu avoliittolaki (26/2011). Lain pyrkimyksenä on taata avopuolisoiden asema, kun suhde purkaantuu. Kun laki säädettiin, laajennettiin samalla Perintökaaren (PK40/1965, 8:2 §) avustussäännöstä koskemaan myös avopuolisoihin. Aiemmin pykälä oli koskenut vain kihlakumppania ja aviopuolisoihin. Jotta avopuoliso voi kumppanin kuoleman jälkeen vaatia avustusta, on suhteen täytettävä avoliittolain määritelmä avoliitosta. Lain (26/2011, 1:3 §) mukaan avopuolisot ovat yhteistaloudessa asuvia, he

ovat asuneet yhdessä vähintään viisi vuotta, tai heillä on tai on ollut yhteinen tai yhteisessä huollossa oleva lapsi.

Avoliitoissa vallitsee niin sanottu nimiperiaate, eli se jonka nimiin saanto on kirjattu, on omistaja, sekä yhteisomistussuhde, jolloin kyseinen omaisuus omistetaan yhteisesti. Kun avoliitto purkaantuu toisen kuolemaan, voi kuolleen puolison perilliset vaatia omaisuuden erottelua lain (24/2011 2:4-7§) mukaisesti. Laki siis takaa sen, että avoliitossa eläneen perilliset ovat oikeutettuja osaan omaisuudesta. Lisäksi on mahdollista hakea hyvitystä sen panoksen perusteella, jonka toinen osapuoli on antanut yhteistalouden eteen. (Laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta 26/2011, 3 §, 4-7 §; (Aarnio, Kangas, Puronen & Rabinä 2016, 45-46; Aarnio & Kangas 2016, 119; Perintökaari 40/1965, 8:2 §.)

4 UUSPERHEIDEN PERINTÖSUUNNITTELUN KEINOT

4.1 Perintösuunnittelu

Perinnönjättäjillä on erilaisia keinoja vaikuttaa perintönsä jakautumiseen. Perintö/jäämistösuunnittelun tavoitteena on pyrkiä vaikuttamaan oman omaisuuden jakautumiseen kuoleman jälkeen. Pyrkimyksenä voi olla vaikuttaa kuolinpesän hallintoon, siihen kuka on edunsaaja, millainen jaettava omaisuus on tai mitä kukin perillinen jäämistöstä saa. Uusperheissä perintösuunnittelulla on suurempi merkitys kuin ydinperheillä. Uusperheissä on aina ainakin yksi lapsi, joka on biologisesti vain toisen. Lisäksi on mahdollista että, perheessä on myös yhteisiä lapsia. Pariskuntien on hyvä miettiä, miten he haluavat perintönsä jakautuvan. Osa haluaa, että omaisuudet pidetään tiukasti erillään ja perintö jaetaan kuoleman jälkeen kuten perintökaari määrää. Osa taas haluaa antaa osan omaisuudestaan toisen puolison lapselle, vaikka biologista sidettä henkilöiden välillä ei olekaan. Perintösuunnittelua tehdessä, on hyvä huomioida myös uusperheessä vallitseva oikeudellinen suhde. Onko oman perintösuunnittelun kannalta avoliiton solmiminen paras ratkaisu, vai onko avoliitto oikea valinta parisuhteen muodoksi? (Kolehmainen & Rabinä 2012, 1.)

4.2 Perintösuunnittelun keinot

Uusperheiden vanhemmat voivat erilaisilla sopimuksilla vaikuttaa siihen, miten perintö tulee jakautumaan. Tällaisia sopimuksia on muun muassa avioehto ja testamentti. Myös avopuolisot voivat tehdä sopimuksen avoliiton purkautumisen varalta ja suojata näin perillisten oikeuksia ja vaikuttaa siihen, mitä kuolinpesään kuuluu. Myös henkivakuutukset ja erilaiset lahjat toimivat yleisinä perintösuunnittelun keinoina. (Kolehmainen & Rabinä 2012, 3-5.)

4.2.1 Testamentti

Testamentissa on kyse määräyksestä, joka koskee aina tavalla tai toisella varallisuutta, mutta sisällöt vaihtelevat suurestikin. Testamentilla on mahdollista määrätä omaisuutensa jakautumisesta yli perintökaaren. Suomessa on testamenttausvapaus. Testamentin tekijän ei tarvitse kunnioittaa perintökaaren mukaista perimysjärjestystä, jolloin uusperheen jäsen voi testamentata omaisuutensa puolisolleen tai tämän lapsille, vaikka he eivät häntä muuten perisikään. Jos testamentin tekijällä on itsellään rintaperillisiä, on hänen testamenttia tehdessään huomioitava rintaperillisen oikeus lakiosaan. (Kaisto & Lohi 2013, 370, 379; Kangas 2006, 409.)

Testamentin voi Suomessa tehdä kaikki 18 vuotta täyttäneet oikeustoimikelpoiset henkilöt. Testamentti on oikeustoimi kuoleman varalta ja sillä voi ilmaista tahtonsa omaisuudestaan ja sen jaosta. Tietyin edellytyksin jo 15 vuotta täyttäneen on mahdollista tehdä testamentti. Alle 18 vuotiaan on omalla ansiotyöllään täytynyt ansaita se omaisuus, jonka hän haluaa testamentata. Testamentinsaajan kuolema, ennen testamentin tekijää, tekee tehdystä testamentista tehottoman. Omaisuuden voi kuitenkin testamentata tietyn henkilön vastaisuudessa syntyville lapsille. Testamentin saajan, ei tarvitse siis olla syntynyt vielä testamentin tekohetkellä. (PK 40/1965, 9:1-2 §; Hyvärinen, Hulkko & Ohvo 2002, 251.)

Testamentti täytyy tehdä määrämuotoisena ja sillä täytyy olla kaksi luotettavaa todistajaa (PK 40-1965, 10:1 §). Vähimmäisvaatimuksena todistajien lisäksi on, että se on allekirjoitettu. Vaikka testamentti ei täyttäisikään sille asetettua määrämuotoja, ei se

automaattisesti tarkoita sitä, että se olisi pätemätön. Tietyissä tapauksissa, kuten esimerkiksi testamentin antajan ollessa sairauden tai muun syyn takia estynyt tekemään testamenttiaan määrämuodossa, on hyväksyttävä antaa esimerkiksi suullinen tai käsin kirjoitettu testamentti. Häätätilatestit ovat voimassa vain rajoitetun ajan. Häätätilan päätyttyä, on testamentin antajalla kolme kuukautta aikaa tehdä testamenttinsa määrämuodossa, muutoin se raukeaa (PK 40/1965, 10:3 §; Hyvärinen, Hulkko & Ohvo 2002, 251-253.)

Testamentit voidaan jakaa eri luokkiin. Ryhmät jaotellaan sisällön perusteella. Pääasiallisena jakona on yleisjälkisaadokset ja erityisjälkisaadokset, mutta testamentit voidaan ryhmitellä myös omistus-, hallinta- ja tuotto-oikeustestamenteiksi. Se miten testamentin saajan osakkuusasema kuolinpesässä on järjestetty, vaikuttaa siihen jaotellaanko testamentti yleis- vai erityisjälkisaadokseksi. Käytännössä yleistestamentiksi lasketaan jälkisaadokset, jotka tuovat saajalle yhtäläiset oikeudet kuin muilla perillisillä ja erityisjälkisaadokseksi silloin kuin testamentin saajan oikeus on etuuskohtainen eli esimerkiksi tietty omaisuus. Testamentit voidaan luokitella myös määräämisvallan mukaan. Määräysvalta vaihtelee testamenteittain ja se voi käsittää laajimmillaan kaikki omistusoikeudet, mutta oikeudet voivat ovat myös olla rajoitetut. Testamentilla voidaan antaa myös vain käyttöoikeudet omaisuuteen tai oikeudet tuottoon. (Kangas 2006, 2113-217.)

Testamenttia on mahdollista moittia. Moittiminen vaatii kuitenkin syyn. Tällaisia syitä on muun muassa se, että testamentin tekijä ei täytä kriteerejä tai muotomääräykset eivät täyty tai epäillä jonkun pakottaneen tekijän testamentin tekoon. Testamentilla on siis mahdollista päättää, miten omaisuus jaetaan, mutta rintaperillisillä jää silti oikeus lakiosansa. Lakiosa on puolet siitä mitä perillinen olisi ilman testamenttia perinyt. (PK 40/1965, 14:5-6§; Hyvärinen, Hulkko & Ohvo 2002, 254.)

Uusperheiden perintösuunnittelun keinona testamentti on hyvin toimiva ja vanhemmat voivat tehdä yhteisen testamentin tai erilliset. Testamentti mahdollistaa perinnön antamisen esimerkiksi puolison biologiselle lapselle, joka ilman testamenttia jäisi ilman perintöosuutta. Jos esimerkiksi toisella puolisoilla ei ole elinaikanaan lainkaan biologisia lapsia, eli rintaperillistä, mutta hän on kasvattanut ja pitänyt omanaan puolisonsa

lasta, on todennäköistä, että hän haluaa antaa omaisuudestaan osan tai kokonaan tälle lapselle. Testamentti mahdollistaa tämän.

Esimerkki 5. Uusperheeseen kuuluu aviopuolisot A ja B, sekä B:n lapsi C. A:lla ei ole omia biologisia lapsia, eikä oikein muutakaan perhettä tai sukua, jolle haluaisi omaisuutensa menevän. A haluaa, että omaisuus menee B:n lapselle C:lle, joka on kuin oma lapsi hänelle. Joten A tekee testamentin, jossa saajana on C. Näin omaisuus menee perintökaaren mukaisten perijöiden sijaan puolison lapselle. (PK 40/1965, 9:1 §.)

Esimerkki 6. A ja B perustavat uusperheen yhdessä B:n lapsen C:n kanssa. Aviopuolisot tekevät keskinäisen testamentin, jossa määräävät toisilleen kaiken omaisuutensa. Näin omaisuus menee kuolemantapauksessa eloonjäävälle puolisolle. Testamentilla ei kuitenkaan voi poistaa rintaperillisen oikeutta lakiosaansa. Joten B:n kuollessa on hänen lapsellaan C:llä oikeus lakiosaan. (PK 40/1965, 7:5 §.)

4.2.2 Avioehto

Uusperheen oikeudellisen suhteen ollessa avioliitto, on avioehto yksi toimiva keino niin perintösuunnittelussa kuin erotilanteiden varalta. Avioehto on ositukseen vaikuttava oikeustoimi ja sillä voidaan rajata puolisoitten avio-oikeutta. Avioehdolla on mahdollista varmistaa, että omaisuus menee sille, jolle sen haluaa ja että avioliitto ei pienennä omaisuuden määrää. Avioehdolla voidaan rajata molempien omaisuus avio-oikeuden ulkopuolelle (avio-oikeuden täydellisesti sulkeva avioehto) tai vain toisen omaisuus täysin erillisiksi (yksipuolinen avioehto) tai rajata avio-oikeus pois vain tietyistä omaisuuden osasta (osittainen avioehto). Vaihtoehdot perustuvat avioliittolakiin. Avioehdolla ei kuitenkaan voi rajata lesken oikeutta pitää puolisoitten yhteisenä kotina ollutta omaisuutta jakamattomana hallinnassaan. (AL 234/1929, 41:1-2 §; Kolehmainen & Rabinä 2012, 10.)

Avioehto sopimuksen voi solmia avioliitossa olevat. Myös kihlapari voi laatia avioehdon, mutta sen voi rekisteröidä vasta avioliiton solmimisen jälkeen. rekisteröinti tehdään maistraattiin. Jotta avioehto voidaan laatia, on molempien puolisoitten oltava oikeustoimikelpoisia. AL 234/1929, 66 §:n mukaan avioehdon tulee olla päivätty, allekirjoitettu ja kahden luotettavan todistajan allekirjoituksella varustettu, jotta se voi olla pätevä. Avioehto on aina myös rekisteröitävä. Jos avioehtoa ei ole rekisteröity, on se pätemätön. Aviopuolisoiden on molempien ilmaista tahtonsa sitoutua avioehtoon, tämä tapahtuu allekirjoittamalla ehto. Allekirjoitusten ei kuitenkaan tarvitse olla samanaikaisia, vaan puolisot voivat allekirjoittaa sen eriaikoina, ainoa kriteeri on, että allekirjoituksen vapaaehtoisuudesta ei jää epäilystä. Jos myöhemmin jompikumpi puolisoista kiistää avioehdon, on hänellä näyttövelvollisuus. (Maistraatin www-sivut 2017; Kangas 2006, 290-291.)

Uusperheessä avioehto on toimiva perintösunnittelun keino ja sen avulla on mahdollista estää se, ettei eloonjäänyt puoliso voi vaatia tasinkoa puolisonsa omaisuudesta, vaan omaisuus siirtyy kokonaisuudessaan perilliselle. (Kolehmainen & Rabinä 2012, 11.) Parhaiten tämä vaihtoehto toimii perheissä, jossa molemmat puolisot haluavat jakaa omaisuutensa kokonaisuudessaan rintaperillisilleen.

Esimerkki 7. Uusperheeseen kuuluvat A ja B menevät naimisiin ja laativat avioehdon, erottaen kaiken omaisuuden avio-oikeuden ulkopuolelle. He omistavat yhdessä asunnon, joka toimii heidän kotinaan. A kuolee ja hänen perillisensä saavat kaiken hänen omaisuutensa. Leskelle jää kuitenkin oikeus pitää kotina toiminut asunto ja sen irtaimisto jakamattomana hallinnassaan. (AL 234/1929, 3:41 §.)

Esimerkki 8. Uusperheeseen kuuluvat A ja B menevät naimisiin ja laativat avioehdon, erottaen kaiken omaisuuden avio-oikeuden ulkopuolelle. He omistavat yhdessä asunnon, joka toimii heidän kotinaan, lisäksi B omistaa toisen asunnon jossa asui aikaisemmin. A:n kuollessa, saavat hänen perillisensä kaiken hänen omaisuutensa. Leskelle ei välttämättä jää oikeutta pitää jakamattomana hallinnassaan puolisoitten kotina toiminutta asunto, koska hänen omaan omaisuuteensa kuuluu asunto, jota hän voi mahdollisesti pitää kotinaan. Lesken omaisuuden kuuluvan asunnon sopivuudesta lesken kodiksi päättää käräjäoikeus tai

pesänjakaja. Lähtökohtaisesti asumisen laatu ei saa huonontua ja huomioon on otettava asunnon koko, sijainti ja kunto. (PK 40/1965, 3:1a §.)

4.2.3 Henkivakuutus

Henkivakuutus on sopimus vakuutuksen ottajan ja antajan välillä. Henkivakuutuksen ottaja määrittää itse vakuutuskorvauksen edunsaajan. Perintösuunnittelun keinona henkivakuutus on tehokas. Korvaus, joka henkivakuutuksesta maksetaan, on mahdollista antaa edunsaajalle ohi osituksen ja perinnönjaon varojen. Jos vakuutuksessa on voimassa oleva edunsaajamääräys, on vakuutuksesta maksettava korvaus täysin irrallinen pesästä (VakSopL 534/1994, 47:3 §). Tämä on henkivakuutuksen sen merkittävien ominaisuuksien, kun ajatellaan henkivakuutusta perintösuunnittelun keinona. Vakuutuskorvausta ei siis jaeta perintökaaren tai avioliittolain mukaan. (Kolehmainen & Rabinä 2012, 190-191.)

Henkivakuutukset voidaan jakaa kahteen: Riski- ja pääomahenkivakuutuksiin. Riski-henkivakuutukset ovat hyviä nuorille vakuutuksenottajille ja niillä voidaan luoda taloudellista turvaa puolisolalle ja lapsille mahdollisen ennen aikaisen kuoleman varalta. Riski-henkivakuutukset ovat voimassa vain tietyn aikaa, esim. tiettyyn ikään asti. Pääomahenkivakuutukset taas voidaan jakaa kahteen alakategoriaan, elämänvara- ja kuolemanvaravakuutuksiin. Elämänvaravakuutukset ovat enemmänkin vakuutussäästämistä, kun taas kuolemanvaravakuutukset ovat nimensä mukaisesti kuoleman varalta. Pääomahenkivakuutus on monesti käytännöllisempi vanhemmille vakuutuksen ottajille, joille on jo kertynyt omaisuutta. Se on myös hyvä keino hallita esimerkiksi perheyriksen ja siihen liittyvän omaisuusjäämistön sukupolvenvaihdosta. (Kolehmainen & Rabinä 2012, 193-194.)

Henkivakuutus on hyvin samantyylinen perintösuunnittelun keino, kuin testamenttinkin. Keskeinen tarkoitus molemmissa on ohjata varallisuus tietyille, halutulle taholle tai tahoille, ohi lainmukaisen perimysjärjestyksen. Suurimpana erona voidaan pitää sitä, että testamentin alaiset varat menevät perunkirjoituksen läpi ja ovat osa jäämistöä, on henkivakuutuksen varat mahdollista ohjata jäämistön ohi. (Kolehmainen & Rabinä 2012, 195.)

4.2.4 Lahja

Perintösuunnittelussa lahjaa voidaan pitää yhtenä tehokkaimmista keinoista. Rintaperillisten oikeus osaan perinnöstä on hyvin suojattu lakiosuudella, mutta oikein tehtynä lahjoilla voi kiertää rintaperillisen oikeuden lakiosaansa. Lahja mahdollistaa myös tiettyjen perillisten suosimisen varallisuutta jaettaessa. Edellytys tälle on, että lahjoitus on toteutettu riittävän ajoissa. Aikarajana voidaan pitää noin kymmentä vuotta ennen perinnönjättäjän kuolemaa. (Kolehmainen & Räbinä 2012, 225-226.)

Perintökaaren 6. luku käsittelee ennakkoperintöä (PK 40/1965). Ennakkoperintö onkin lahja, jonka perittävä haluaa antaa rintaperilliselleen jo ennen kuolemaansa. Ennakkona saatu perintö, kuitenkin vaikuttaa myöhempään perintöosaan ja perintöverotukseen. Perintökaaren 7:3§ (PK 40/1965) taas käsittelee testamenttiin rinnastettavissa olevaa lahjaa, sekä suosiolahjaa. (Perintökaari 40/1965, 6. ja 7. luku.) Nämä ovat ne lahjat, jotka ovat oikein käytettynä tehokas perintösuunnittelun keino.

Jos perittävä lahjoittaa omaisuuttaan rintaperilliselleen, on kyse ennakkoperinnöstä. Jos lahjaa luovuttaessa perittävä kuitenkin kiistää kyseessä olevan ennakkoperintö, pidetään lahjaa silloin suosiolahjana. Suosiolahjan antaessaan perittävä suosii yhtä rintaperillistään toisten ohi. Suosiolahjan voi antaa siis vain jälkeläiselleen, heidän jälkeläisilleen tai ottolapselle ja sen on oltava aina lahjanluontoinen. Annettu lahja pyritään aina perinnönjaossa arvottamaan käypän arvon periaatteella. Suosiolahjan tunnusmerkistö ei ole yksiselitteinen ja on hyvin tapauskohtaista millainen vastike suosiolahjassa estää lakiosantäydennysvastuun perinnönjaossa. Laista ei löydy suoraan millainen vastike on riittävä, mutta käytäntö on asettanut lähtökohdaksi 2/3 rajan. Suosiolahjan käyttö jäämistösuunnittelussa tarpeeksi ajoissa mahdollistaa omaisuuden siirtämisen yhdelle perilliselle, ohi muiden perijöiden. (Kolehmainen & Räbinä 2012, 227.)

Esimerkki 9. Uusperheeseen kuuluu puoliset A ja B, sekä B:n lapset C ja D. B haluaa, omaisuudestaan auton C:lle ja hän haluaa niin tapahtuvan jo ennen kuolemaansa. Hän ei halua, että kyse on ennakkoperinnöstä, jolloin lahjan osuus vähennettäisiin myöhemmin C:n perintöosuudesta vaan hän tekee sen antamalla sen suosiolahjana. (PK 40/1965, 7:3 §.)

4.2.5 Adoptio

Adoptiolla tarkoitetaan lapseksiottamista ja se on oikeudellinen toimi. Suomessa adoptiota säätelee adoptiolaki (22/2012), sen pääkriteerinä on, että adoption on oltava lapsen edun mukainen ja sen on taattava lapselle hyvä ja tasapainoinen lapsuus (22/2012, 1-2§). Adoptiolakia (22/2012) edelsi Laki lapseksiottamisesta(32/1979) jota sovellettiin laki muutokseen 1.5.1985 asti. jolloin astui voimaan laki lapseksiottaisesta 153/1985. Suomessa 1.1.1980 jälkeen toteutuneet adoptiot ovat niin sanottuja vahvoja adoptioita, kun aiemmin vahvistetut olivat heikkoja adoptioita. Näiden erona on se, että heikossa adoptiossa lapsella säilyi oikeus periä biologiset vanhempansa. Vahvassa adoptiossa kaikki juridiset suhteet biologisiin vanhempiin katkeavat. (22/2012, 3:18-19 §, Gottberg 2010, 255; Kangas 2006, 66.)

Kun uusperhe muodostuu, tulee mukana vähintään yksi, biologisesti vain toisen lapsi. Joissain perheissä avioliiton solmimisen jälkeen uusi puoliso voi haluta adoptoida puolison lapsen. Tätä kutsutaan perheensisäiseksi adoptioksi ja sitä koskee erityinen sääntely. Adoptio katkaisee kaikki oikeudelliset suhteet siihen biologiseen vanhempaan, joka erotetaan huollosta ja säilytetään siihen jonka kanssa asuu. Perheensisäiseen adoptioon vaaditaan biologiselta vanhemmalta lupa. Kenenkään oikeutta lapsen vanhemmuuteen, ei siis voida ilman suostumusta kumota. Jos uusperheessä päädytään perheen sisäiseen adoptioon, saa lapsi täydet juridiset oikeudet ja perintöä jaettaessa on hänen asemansa rintaperillinen. Lapselta kuitenkin katkeaa kaikki oikeudelliset suhteet sen vanhemman sukuun, joka luopuu oikeuksistaan lapseen. (Kangas 2006, 68.)

Sellaisissa uusperheissä, joissa puolison lapsella ei ole elämässään toista biologista vanhempaa tai vanhempi on esimerkiksi kuollut ja kokee puolison lapsen omakseen, on adoptio varteenotettava perintösuunnittelun keino. On kuitenkin otettava huomioon se, että uusperheessäkin suhde voi päättyä eroon, joskus nopeastikin. Ottolapsen ja adoptiovanhemman välille ei välttämättä ole kehittynyt vielä kiinteää suhdetta ja lapsen biologinen vanhempi saattaa tuntea tarvetta adoption perumiseen ja takaisinadoptioon. Tämä ei kuitenkaan ole yksiselitteistä, koska adoptio on katkaissut kaikki oikeudelliset suhteet toiseen biologiseen vanhempaan. Lapsen biologisten

vanhempien on mentävä naimisiin jotta takaisinadaptio voidaan toteuttaa. (Kangas 2006, 69.)

Esimerkki 10. A ja B perustavat uusperheen ja menevät naimisiin. A haluaa adoptoida B:n lapsen C:n joka ei ole missään tekemisessä toisen biologisen vanhempansa kanssa. Biologinen etähuoltaja suostuu adoptioon ja luovuttaa näin kaikki oikeutensa ja velvollisuutensa lasta kohtaan. C on siis virallisesti A:n ja B:n lapsi ja on molempipen rintaperillinen. C menettää adoptiossa kuitenkin oikeuden kuulua sen biologisen vanhempansa sukuun, joka luovutti huoltajuuden adoptioprosessissa ja perintöön joka mahdollisesti sieltä olisi ollut tulossa. (22/2012, 3:18-19 §.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimus toteutettiin strukturoituna e-lomakekyselynä. Kyselyn kysymykset ovat liitteenä 1. Kysely toteutettiin ajalla 15.4.-15.5.2017. Kyselyä jaettiin Facebookin Uusperheelliset – SUPLI-ryhmässä. Ryhmä on perustettu Suomen Uusperheiden Liitto ry:n jäsenille ja sen toiminnasta kiinnostuneille ihmisille vertaistueksi. Ryhmä ei kuitenkaan ole SUPLI ry:n virallinen kanava, tai ylläpitämä. Ryhmään kuuluu 988 jäsentä eri puolilta Suomea (Jäsenmäärä 15.5.2017). Määrällisissä tutkimuksissa käytetään hyvin usein tutkimusaineiston keräämiseen kyselyä. Kyselyt ovat vakiomuotoisia eli standardoituja. kyselyn vakiomuotoisuus tarkoittaa sitä, että kaikilta vastaajilta kysytään samassa järjestyksessä ja muodossa samat asiat. Kyselyssä vastaajana toimiva henkilö lukee itse kysymyksen ja antaa siihen vastauksen. (Vilka 2007, 28.)

Kysely sisälsi viisi tausta kysymystä, joiden tavoitteena oli varmistaa, että kaikki vastaajat täyttävät tutkimukselle asetetun rajauksen kriteerit ja kerätä yleistietoja kuten ikä ja sukupuoli vastaajasta. Loput kysymykset käsittelivät vastaajien tietoisuutta perintösuunnittelusta, sekä varautumista ja keinoja. Kysymyksistä seitsemän oli monivalintakysymyksiä ja yhteen oli mahdollista vastata vapaamuotoisesti. Lisäksi kahdessa monivalinnassa oli mahdollisuus lisätä oma vastausvaihtoehto.

5.1 Aineiston analysointi

Kyselyn yhteydessä vastaajille kerrottiin, että kaikki vastaukset tullaan käsittelemään anonyymisti ja luottamuksellisesti. Vastaajilla oli mahdollisuus osallistua lahjakortin arvontaan ja lomakkeen lopussa sai halutessaan jättää sähköpostiosoitteensa arvontaa varten. Yhteystietojen kerrottiin jäävän ainoastaan kyselyn tekijän tietoon. Opinnäytetyössä, joka toimii tutkimusraporttina, ei saa kirjoittaa asioita, jotka voivat rikkoa annettua lupausta luottamuksellisuudesta (Vilka 2007, 164).

Kyselyyn vastasi määräaikaan 104 henkilöä ja kaikki vastaajat täyttivät tutkimukselle asetetut kriteerit, joten yhtään vastausta ei jouduttu sulkemaan pois tutkimuksesta analysointivaiheessa. Kriteereinä oli, että vastaajan on kuuluttava uusperheeseen, jossa asuu alle 18-vuotias biologisesti vain toisen lapsi ja että kaikki perheenjäsenet ovat Suomen kansalaisia ja perheen virallinen osoite on Suomessa. Kyselyn tulokset analysoitiin Statistica-ohjelmalla datamatriisina. Analysoitu data tuotiin Excell-ohjelmaan taulukointia varten.

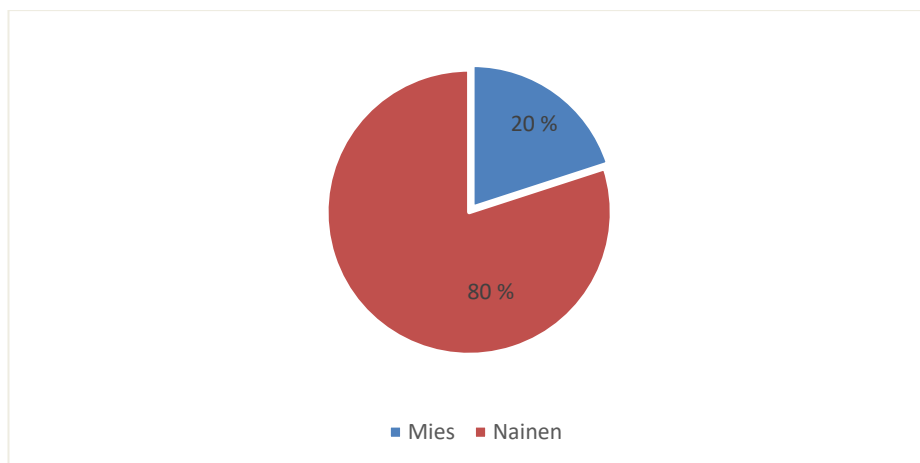
5.2 Luotettavuus

Kanasen (2008, 1) mukaan tiedon perustelu, luotettavuus ja yksiselitteisyys ovat määrällisen tutkimuksen perusta. Kun arvioidaan tutkimustulosten luotettavuutta, arvioidaan sen validiteettiä ja reliabiliteettiä. Validiteetti on asian tutkimista tutkimuskysymysten kannalta, tutkimuksen validiteetti on pyritty todentamaan perustelemalla valitut tutkimuskysymykset ja että saatu tieto on oikeanlaista. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen pysyvyyttä ja sen toteutumiseen pyrittiin pääsemään, luomalla kyselylomake ja tutkimus, jotka olisivat helppo toistaa mahdollisesti myöhemmin. (Kananen 2008, 79).

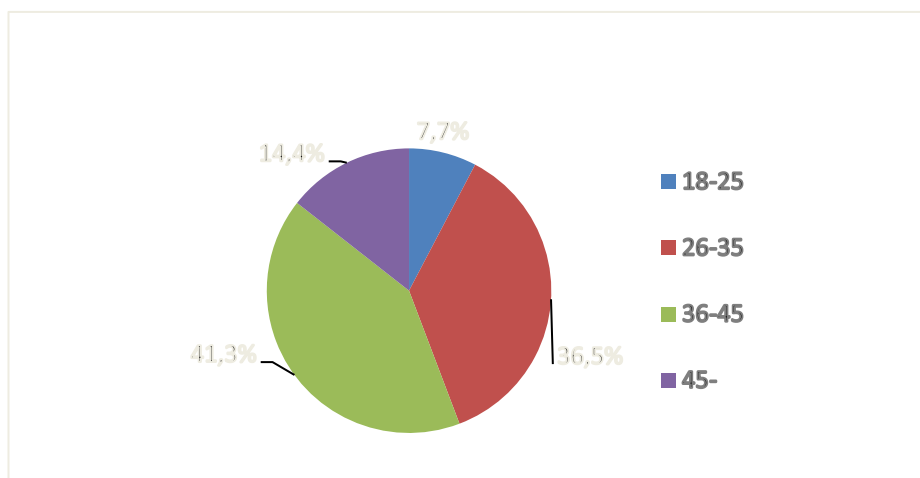
6 PERINTÖSUUNNITTELUN NYKYTILA UUSPERHEISSÄ

6.1 Tutkimukseen osallistuneet

Tutkimukseen saatiin 104 vastausta. Vastaajista 83 kappaletta oli naisia ja 21 kappaletta miehiä. Vastaajista 80% oli siis naisia ja miesten vastausprosentti jäi 20%:n kaikista vastanneista (Kuvio 1.). Ikäryhmittäin aktiivisimmat vastaajat löytyivät 36-45-vuotiaista ja 26-35-vuotiaista. (Kuvio 2.) Yhteensä nämä kaksi ikäryhmää muodostivat 77,8% vastauksista. Tämä perustuu varmasti siihen, miten tutkimus on rajattu. 25-45-vuotiaiden osuus Suomen uusperheiden määrästä on suuri ja se, että edellytyksenä oli perheessä asuva alle 18-vuotias lapsi. Vastaajista 50 kappaletta oli avoliitossa, 50 avioliitossa ja 4 rekisteröidyssä parisuhteessa.



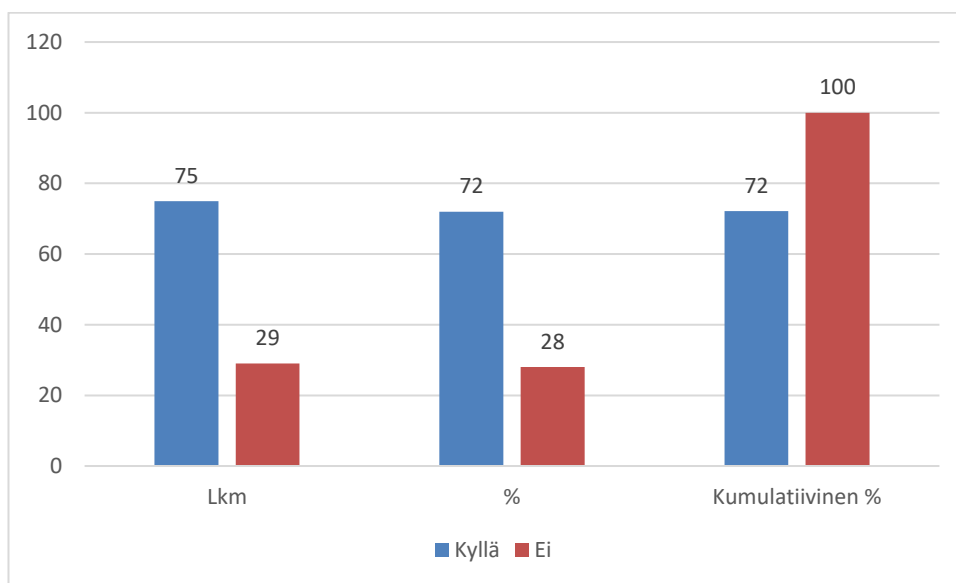
Kuvio 1. Vastaajien sukupuoli jakauma prosentteina



Kuvio 2. Vastausprosentti ikäryhmittäin

6.2 Varautuminen

Puolison kuolemaan ja perinnönjakoon varautuminen alkaa siitä, että parisuhteessa uskalletaan keskustella siitä mahdollisuudesta, että puoliso menehtyisi. Tutkimuksessa vastaajilta kysyttiinkin ovatko he parisuhteessaan keskustelleet mahdollisesta toisen puolison kuolemasta. Kyselyyn vastanneista uusperheiden jäsenistä 72% oli parisuhteessaan keskustellut mahdollisesta toisen puolison kuolemasta, ja 28 %:ssa parisuh-teista asiasta ei oltu keskusteltu. (Kuvio 3.)



Kuvio 3. Oletteko parisuhteessanne keskustelleen mahdollisesta toisen puolison kuolemasta?

Tutkimuksessa kysyttiin, tietääkö vastaaja, miten hänen perintönsä tulee jakautumaan. 73 % vastaajista vastasi kyllä ja 27 % ei. Tutkimusongelmaan, millainen on uusperheiden tietoisuuden taso perinnönjaosta uusperheissä, voidaan todeta, että vaikka suurella osalla perinnönjakautuminen on selvää, on kuitenkin vielä paljon ihmisiä, jotka eivät tiedä miten perinnönjako tulee menemään. Kysymyksen muotoilu ja se, että vastausvaihtoehtoja on vain kyllä/ei, mahdollistaa sen, että vaikka vastaaja ilmoittaa tietävänsä, miten perintö tulee jakautumaan, ei hän sitä välttämättä kuitenkaan tiedä. Tai hänen tietonsa on virheellistä. Tutkimuksessa kysyttiin myös sitä, millaisia perintösuunnittelun keinoja vastaaja tietää. Kysymys esitettiin ennen kuin keinoja oli mainittu, eikä vastaajat nähneet seuraavaa kysymystä, jossa oli vastausvaihtoehtoina erilaisia keinoja. Kysymyksellä pyrittiin saamaan vastaajat miettimään erilaisia keinoja,

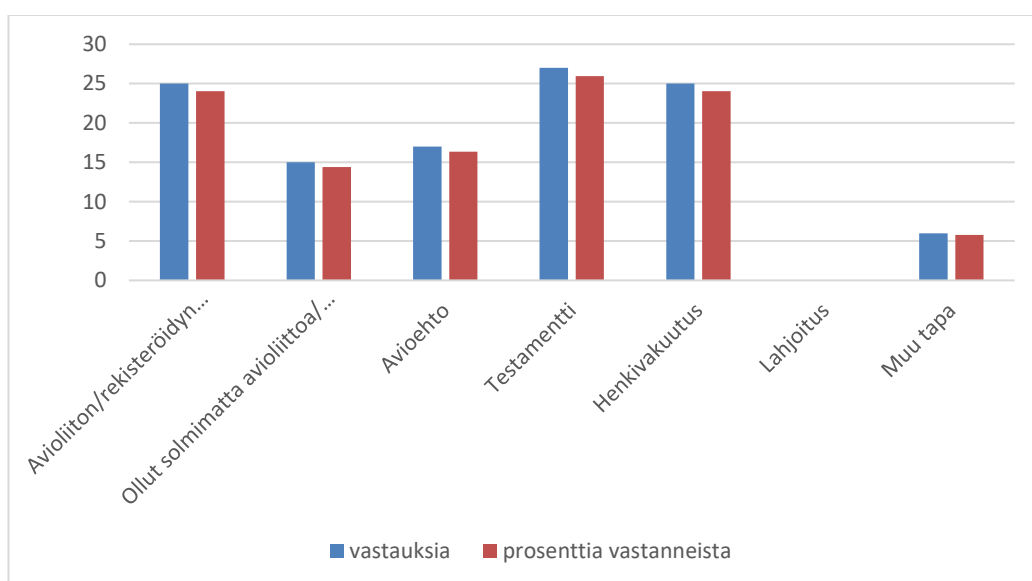
ennen kuin niitä heille vastausvaihtoehtoina tarjottiin. Kysymykseen ei annettu valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan jokainen vastaaja sai vastata mitä halusi. Suurin osa mainitsi testamentin ja se oli kaikista tunnetuin keino. Muita vastauksia oli Avioliitto, Ennakkoperintö, avioero, omaisuuden myynti kohtuullisella hinnalla perillisille, Keskinäinen testamentti, yhteydenotto lakiasiantuntijaan, avioehto, omaisuuden jako etukäteen, parisuhteen muodon valinta ja henkivakuutus. Yksi vastaajista ilmoitti olettavansa lasten saavan kaiken ja toinen, että ”kai se muijalle ja lapsille menee”. Vastauksista voidaan todeta, että vastaajat ryhmänä olivat hyvin tietoisia erilaisista perintösuunnittelun keinoista, mutta yksittäisinä vastauksina tuloksia tarkastellessa noin puolet mainitsivat vain testamentin. Vaikka tietoisuus kokonaisuudessaan oli todella hyvä, niin suhteessa siihen vain harva oli ottanut näitä keinoja käyttöön omassa elämässään.

6.3 Uusperheiden perintösuunnittelussa käyttämät keinot

Seuraavilla kysymyksillä pyrittiin vastaamaan yhteen tärkeimmistä tutkimusongelmista: Miten uusperheet ovat varautuneet mahdollisiin toisen vanhemman kuoleman tapauksiin perheessä? Vastaajilta kysyttiin ovatko he tehneet perintösuunnittelua. Vastanneiden keskuudesta 60 % ei ollut tehnyt vielä toimia vaikuttaakseen oman perintönsä jakautumiseen. Niistä 40 %:sta jotka perintösuunnittelua olivat tehneet, oli suurin osa (47 %) 36-45 vuotiaita ja vähiten (1 %) 18-25 vuotiaita. Lisäkysymyksenä kysyttiin, miten perintösuunnittelua tehneet olivat sen toteuttaneet. Vastausvaihtoehtoja oli 7 kappaletta, joista kuusi oli määritelty valmiiksi ja yksi oli muu tapa. vaihtoehtoja saattoi valita useamman, sen mukaan, mitä eri keinoja oli käyttänyt perintösuunnittelussa. Kysymykseen vastanneista 25,96 % oli käyttänyt testamenttia perintösuunnittelun keinona ja 24,04 % henkivakuutusta tai oli tehnyt päätöksen mennä naimisiin. Kaikki muut vastausvaihtoehdot paitsi omaisuuden lahjoitus sai vastauksia. (Taulukko 1.; kuvio 4.) Vastaajat jotka olivat vastanneet kysymykseen vastausvaihtoehdon 7., muu tapa, ilmoittivat tavoiksi: lakimiehellä laaditun avoehdon, vakuutuskuoret ja määrittelemällä testamenttiin alaikäiselle lapselle edunvalvojaksi muun kuin ex-puolison. Eräs vastaajista kertoi aikovansa käyttää omaisuutensa itse elinaikanaan, niin ettei jättävää jää.

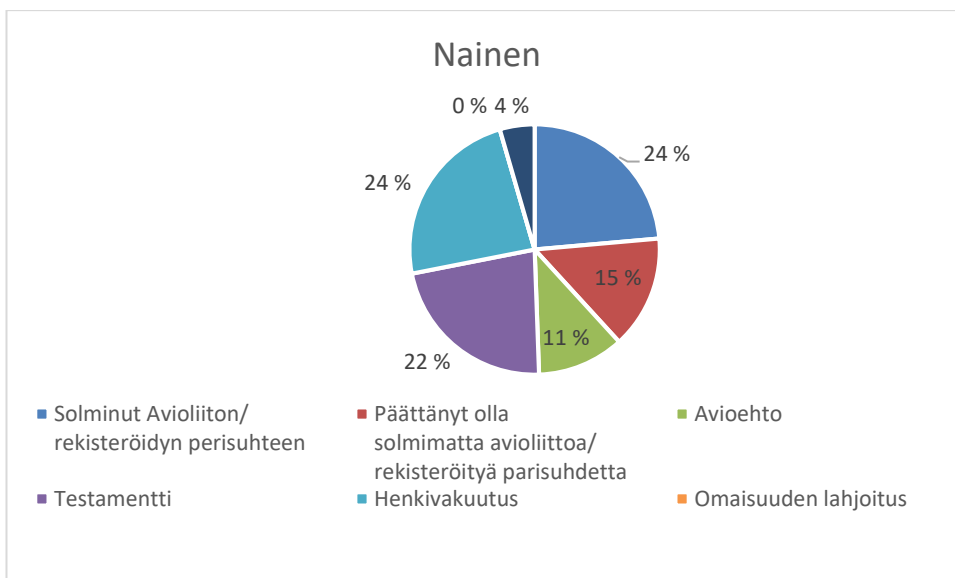
Taulukko 1. Miten olette toteuttaneet perintösuunnittelua?

Miten olette toteuttaneet perintösuunnittelua?	vastauksia	prosenttia vastanneista
Avioliiton/rekisteröidyn parisuhteen solmiminen	25	24,04
Ollut solmimatta avioliittoa/ rekisteröityä parisuhdetta	15	14,42
Avioehto	17	16,35
Testamentti	27	25,96
Henkivakuutus	25	24,04
Lahjoitus	0	0
Muu tapa	6	5,77

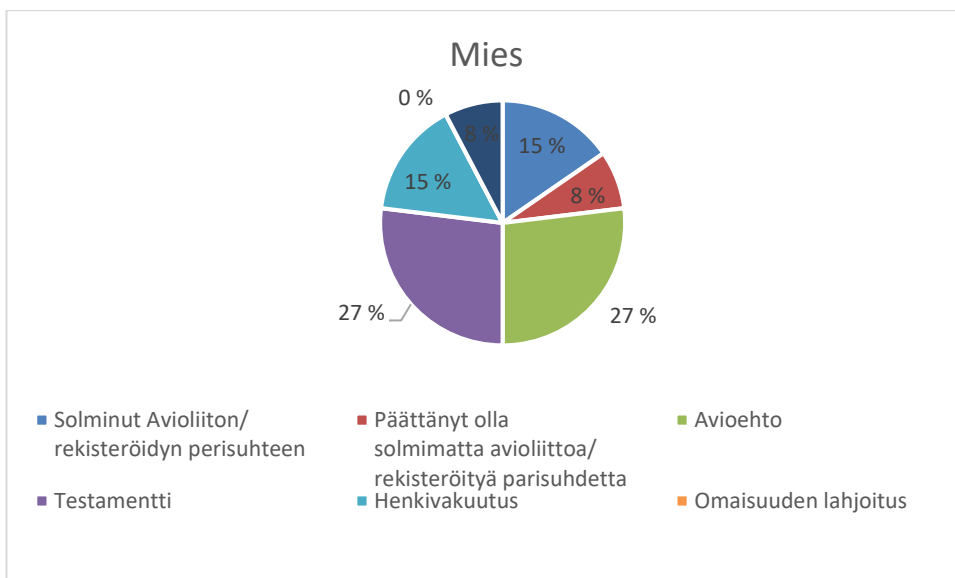


Kuvio 4. Miten olette toteuttaneet perintösuunnittelua?

Kun tarkastellaan käytettyjä keinoja vastaajan sukupuolen mukaan, huomataan että jos verrataan miesten ja naisten vastauksia (Kuvio 5. ja Kuvio 6.) voidaan todeta, että miesten keskuudessa avioehto on käytetympi perintösuunnittelun keino kuin naisten keskuudessa. Miesten käytetyimmät keinot ovat testamentti ja avioehto. Naiset taas suosivat henkivakuutusta ja testamenttia suhteessa enemmän kuin miehet. Lisäksi naiset solmivat avioliiton useammin kuin miehet perintösuunnittelun keinona.



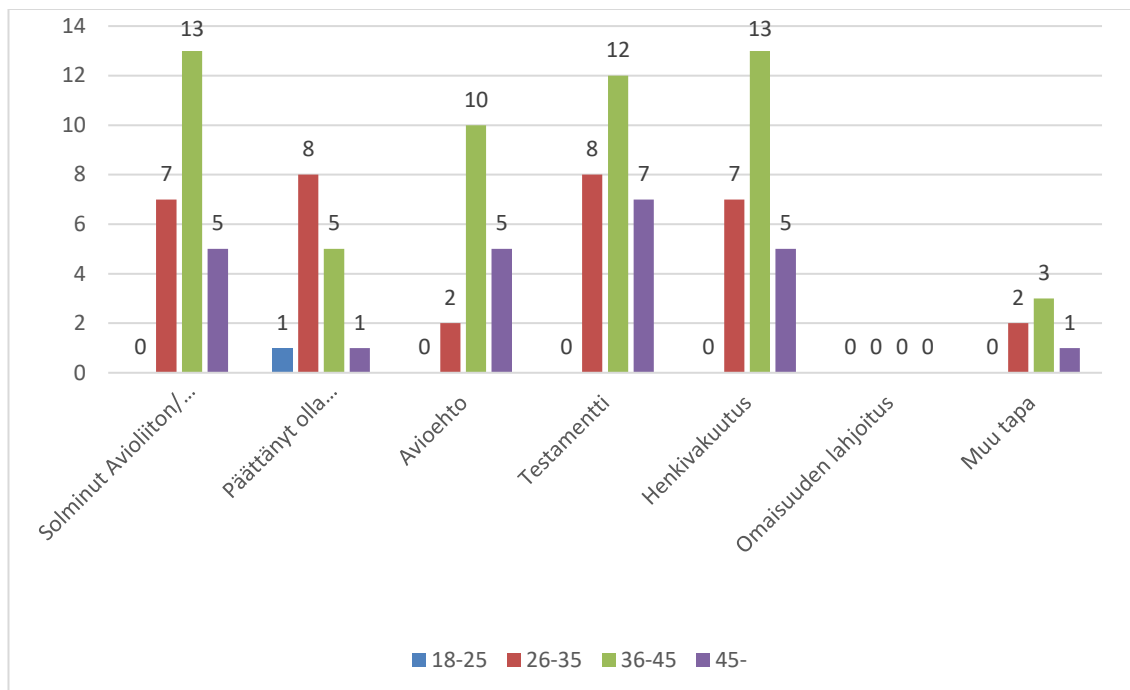
Kuvio 5. Käytössä olevat perintösuunnittelun keinot naisten keskuudessa



Kuvio 6. Käytössä olevat perintösuunnittelun keinot miesten keskuudessa

Ikäryhmittäin asiaa tarkasteltuna voidaan todeta että, avioliiton solmimista/rekisteröityä parisuhdetta perintösuunnittelun keinona suosivat, suhteessa muihin ikäryhmiin verrattuna, eniten 36-45 vuotiaat. Ja se onkin tämän ikäryhmän käytetyin perintösuunnittelun keino yhdessä henkivakuutuksen kanssa 19% vastausosuudella. 18-25-vuotiaiden osuus kysymykseen vastanneista oli vain 1%, mikä tässä yhteydessä tarkoittaa yhtä vastausta. Vastaja on päättänyt olla solmimatta avioliittoa/rekisteröityä parisuhdetta ja käyttää tätä päätöstä keinoa perintösuunnitteluun. 26-35 vuotiaiden ja yli 45-

vuotiaiden vastaukset jakautuivat erivaihtoehtojen kesken kaikkein tasaisimmin. Mo-lemmissa ikäryhmissä testamentti oli prosentuaalisesti kaikkein suosituin ja käytetyin keino. (Kuvio 7.)



Kuvio 7. Käytetyt perintösuunnittelun keinot ikäryhmittäin

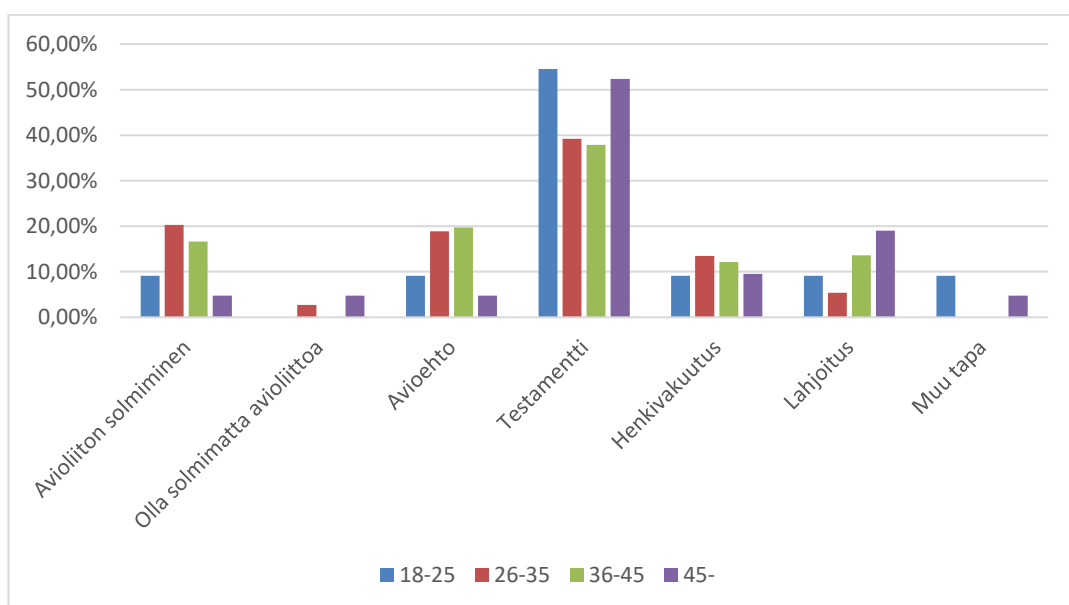
6.4 Mitä keinoja uusperheiden jäsenet harkitsevat käyttävänsä

Vastaajilta kysyttiin myös, mitä perintösuunnittelun keinoja harkitsee tai voisi harkita käyttävänsä? Vastaajista ei rajattu pois niitä, jotka olivat jo tehneet perintösuunnittelua vaan kysymys oli avoin kaikille. Näin saatiin vastauksia siis niiltä jotka vasta harkitsevat ja niiltä jotka ovat perintösuunnittelua jo tehneet, mutta harkitsevat vielä muita mahdollisia käytettävissä olevia keinoja. (Taulukko 2.) Vastausvaihtoehdot olivat samat kuin edellisessäkin. Suurin osa vastaajista (68,72 %) harkitsee käyttävänsä testamenttia perintösuunnittelun keinona. Vastauksen perusteella voidaan päätellä, että testamentti on yleisestikin kaikkein tutuin perintösuunnittelun keino ja siksi monelle turvallinen valinta. Yllättävänä voidaan pitää sitä, että jopa reilu 20 % vastanneista harkitsee käyttävänsä omaisuuden lahjoittamista perintösuunnittelun keinona, kun yksikään jo suunnittelua tehnyt ei ollut tätä tapaa käyttänyt.

Taulukko 2. Mitä perintösuunnittelun keinoja harkitsisit käyttäväsi?

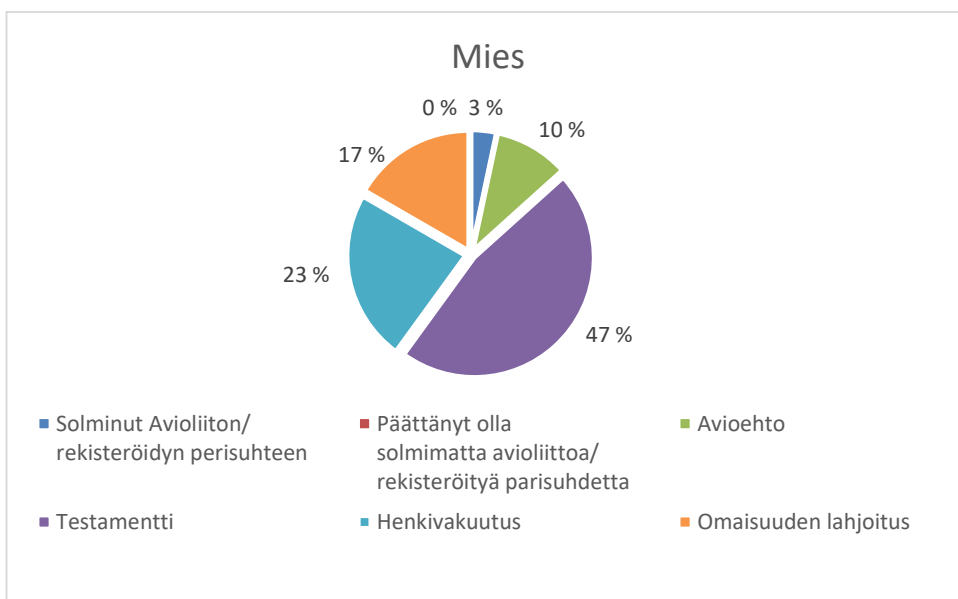
Keino	Vastaus- ten määrä	prosenttia vastan- neista
Avioliiton/rekisteröidyn parisuhteen solmiminen	28	26,92
Olla solmimatta avioliittoa/ rekisteröityä parisuhdetta	3	2,88
Avioehto	29	27,88
Testamentti	71	68,27
Henkivakuutus	21	20,19
Lahjoitus	18	9,62
Muu tapa	2	1,92

Kuviota 8. tutkiessa, voidaan todeta, että kaikkien ikäryhmien todennäköisin perintösuunnittelun keino on testamentti. Testamentin suosio on vankka siis kaikissa eri ikäryhmissä. Avioehto ja yleisesti päätös solmia avioliitto, saa kannatusta sekä 26-35, että 36-45 vuotiaiden keskuudessa. Tämä luultavasti perustuu siihen, että he ovat todennäköisimmässä iässä solmia avioliitto. Kuten aiemmin todettiin, omaisuuden lahjoittaminen nousi yllättävään suosioon verrattuna, siihen miten perintösuunnittelua oli jo tehty. Ikäryhmittäin tarkasteltuna, voidaan todeta, että 36-45 vuotiaat ovat kaikkein kiinnostuneimpia juuri tästä keinosta. Kysymyksessä kaksi vastaajaa harkitsivat muuta kuin valmiiksi lueteltua keinoa, toteuttaa perintösuunnittelua. Toinen vastaajista harkitsi myyvänsä omaisuuttaan lapsilleen ja toinen harkitsi puolison biologisen lapsen adoptoimista.

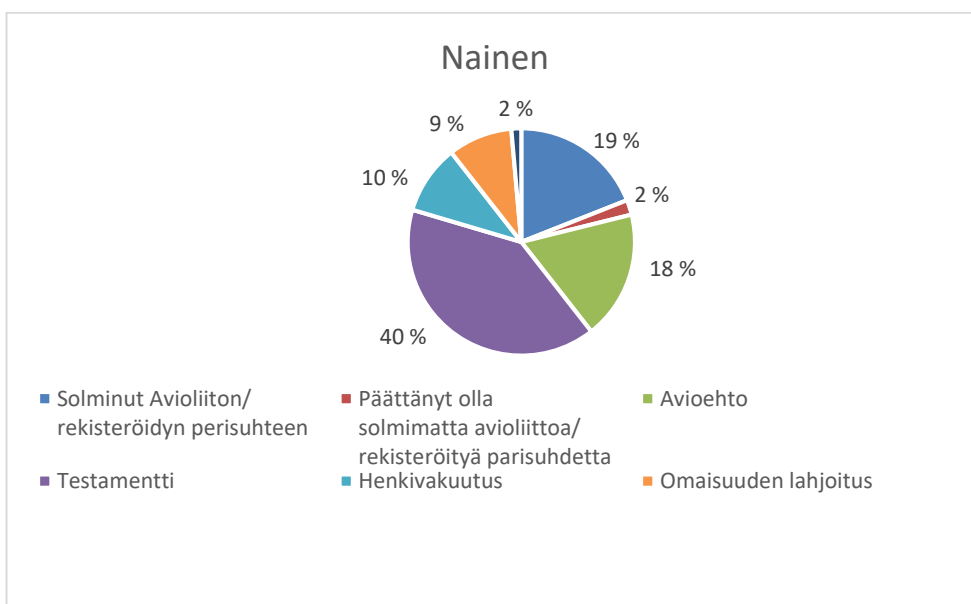


Kuvio 8. Harkitut perintösuunnittelun keinot ikäryhmittäin

Sukupuolien välisiä eroja tarkasteltaessa kuvioissa 9. ja 10. huomataan että 40 % vastanneista naisista harkitsee testamenttia perintösuunnittelun keinona, kun taas miehillä vastaava luku on melkein puolet, 47 %. Naisista usea oli jo käyttänyt avioliiton solmimista perintösuunnittelun keinona ja miehet taas suhteessa huomattavasti vähemmän. Harkinnassa olevissa keinoissa, nämä suhteet ovat toisinpäin. Miehet siis eivät ole käyttäneet avioliiton solmimista perintösuunnittelun keinona, mutta harkitsisivat sitä todennäköisemmin kuin naiset.

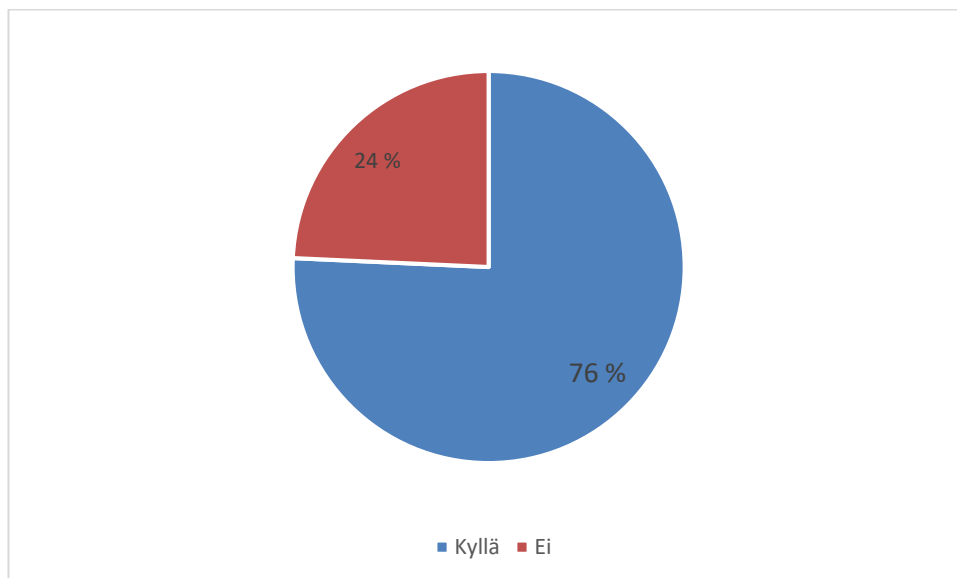


Kuvio 9. Miesten harkinnassa olevat perintösuunnittelun keinot prosentuaalisesti



Kuvio 10. Naisten harkinnassa olevat perintösuunnittelun keinot prosentuaalisesti

Vastaajilta kysyttiin lopuksi, kaipaavatko he lisätietoa asiasta tai että asiasta puhuttai-
siin enemmän julkisuudessa. (Kuvio 11.) Suurin osa, eli 76 % vastaajista, kaipasi asi-
asta lisätietoa ja vain 24 % koki ettei tarvitse lisätietoa tai että asia ei tarvitse lisäjulki-
suutta. Voidaan siis todeta, että uusperheiden perinnönjako ja perintösuunnittelu ovat
asioita, jotka kaipaisivat lisää julkisuutta ja että niistä puhuttaisiin enemmän. Niin että
tarvittava tieto saavuttaisi ne, jotka sitä tietoa tarvitsee, eli uusperheelliset.



Kuvio 11. Kaipaatko lisää tietoa asiasta, tai että asiaa olisi enemmän julkisuudessa?

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyössä tutkittiin uusperheiden perinnönjakoa ja perintösuunnittelun tilaa. Teoria osuudessa selvitettiin käsitteitä määrittelemällä uusperheen määritelmä, oikeudellisen suhteen vaikutus, lakimääräinen perinnönjako ja perintösuunnittelussa käytettävissä olevat keinot. Teoria osuutta konkretisoitiin ja pyrittiin näin saamaan lukijajyvällisemmäksi esimerkein. Kaikki esimerkit ovat keksittyjä.

Uusperheillä on monia keinoja toteuttaa perintösuunnittelua ja työssä niistä esitellään yleisimmät ja käytetyimmät. Nämä ovat avioehto, testamentti, henkivakuutus, lahja ja adoptio. Uusperheiden on syytä kiinnittää huomiota myös parisuhteen muodon valin-

taan. Avo- ja aviopuolisoilla on erilaiset oikeudet puolison kuollessa. Jokaisen pitäisi-kin miettiä, mikä on sopivin parisuhteen muoto ja perintösuunnittelunkeinot juuri itselle ja omalle perheelle.

Tutkimus osoitti, että uusperheiden jäsenillä on hyvä tietoisuus erilaisista keinoista mitä heillä on perintösuunnittelun toteuttamisessa. Mahdollisesta kuolemasta oli keskusteltu 72 %:ssa vastanneiden parisuhteista ja 73 % koki tietävänsä, miten oma perintö tulee jakautumaan. Voidaan siis sanoa, että tutkimuksella saatiin selvitettyä, millainen on uusperheiden tietoisuuden taso perinnönjaosta uusperheissä. Tutkimus selvitti suoraan, että moniko tietää miten oma perintö jakautuu ja selvitti myös, että millaisia keinoja he tietävät. Kuitenkin vain 40 % vastanneista oli tehnyt perintösuunnittelua. Vaikka tietoisuuden voidaan sanoa olevan hyvä, niin käytäntö on eri. Perintösuunnitteluun olisi kuitenkin syytä kiinnittää huomiota, kun kyseessä on sinun, minun ja mahdollisesti myös meidän lapset. Ne uusperheet, jotka olivat perintösuunnittelua tehneet, olivat suureksi osin toteuttaneet sitä solmimalla avioliiton, tekemällä testamentin tai ottamalla henkivakuutus.

Tutkimus onnistui mielestäni hyvin, vaikka aluksi toivoin hieman enemmän vastauksia. Sain kuitenkin mielestäni tyydyttävän otannan ja tutkimusta voidaan pitää luotettavana. Tutkimus vastaa mielestäni hyvin opinnäytetyössä määriteltyihin tutkimusongelmiin ja uskon että toimeksiantaja saa tuloksista uutta ja arvokasta tietoa, jota he voivat hyödyntää työssään uusperheiden hyväksi. Tutkimustulokset antavat Suomen Uusperheiden liitolle tietoa uusperheiden perintösuunnittelusta ja sen tilasta. Tutkimuksen avulla heidän on helppo kartoittaa uusperheellisten tarvetta perintösuunnitteluneuvontaan. Työn tekeminen on syventänyt omaa ammatillista osaamistani ja opettanut paljon tutkimuksen tekemisestä.

LÄHTEET

Aarnio, A., Kangas, U., Puronen, P. & Rabinä, T. 2016. Perunkirjoitus ja perinnön veroseuraamukset. Helsinki: Talentum Pro.

Adoptiolaki. 2012. L 2012/22 muutoksineen.

Avioliittolaki. 1929. L 13.6.2017/234 muutoksineen.

Gottberg E. 2010. Perhesuhteet ja lainsäädäntö. Turku: Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja.

Hyvärinen, H., Hulkko, P. & Ohvo, S. 2002. Yksityisoikeuden perusteet. Porvoo: WSOY. Viitattu 2.3.2017. <https://www-ellibslibrary-com.lillukka.samk.fi/book/951-0-31631-8>

Järvinen, P. & Järvinen, A. 2000. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinpajan kirja.

Kaisto, J. & Lohi, T. 2013. Johdatus varallisuus oikeuteen. Helsinki: Talentum.

Kananen, J. 2008. Kvantti. Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kangas, U. 2006. Perhe- ja perintöoikeuden alkeet. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut.

Kangas, U. 2013. Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. Helsinki: Talentum. Viitattu 10.3.2017. [http://verkkokirjahylly.almatalent.fi/lillukka.samk.fi/teos/EAFBEXCTCE#kohta:PERHE-\(\(20\)JA\(\(20\)J\(\(c4\)\(\(c4\)MIST\(\(d6\)OIKEUDEN\(\(20\)PERUSTEET\(\(20](http://verkkokirjahylly.almatalent.fi/lillukka.samk.fi/teos/EAFBEXCTCE#kohta:PERHE-((20)JA((20)J((c4)((c4)MIST((d6)OIKEUDEN((20)PERUSTEET((20)

Kolehmainen, A. & Rabinä, T. 2012. Jäämistösuunnittelu. Helsinki: Talentum.

Laki Avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta. 2011. L 2011/26 muutoksineen.

Laki Lapseksiottamisesta. 1979. L 1979/32. muutoksineen.

Laki Lapseksiottamisesta. 1985. L 1985/153. muutoksineen.

Laki Rekisteröidystä parisuhteesta. 2001. L 9.11.2001/950 muutoksineen.

Litmala, M. 2002. Lapsen asema erossa. Helsinki: WSOY Lakitieto 2002. Viitattu 1.3.2017. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/HAJBIXCTCF#kohta:I>

Maistraatin www-sivut. Viitattu 23.5.2017. <https://www.maistraatti.fi>

Oikeusministeriön www-sivut. Viitattu 26.5.2017. <http://www.oikeus.fi>

Perintökaari. 1965. L 5.2.1965/40 muutoksineen.

Suomen virallinen tilasto: Perheet. Liitetaulukko 4. Uusperheet 1990-2015. 2015. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 3.3.2017.
http://www.stat.fi/til/perh/2015/perh_2015_2016-05-30_tau_004_fi.html

Suomen virallinen tilasto: Perheet. Liitetaulukko 1. Perheet tyypeittäin 1950-2014. 2015. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 28.2.2017.
http://www.stat.fi/til/perh/2014/perh_2014_2015-05-28_tau_001_fi.html

Universal Declaration of Human Rights. 2017. Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ihmisoikeuksien julistus 10.12.1948. Viitattu 20.5.2017.
<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin>.

Vakuutuslainsäädäntö. 1994. L 28.6.1994/543 muutoksineen.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Tutkimuksessa esitetyt kysymykset:

Tutkimus on osa Satakunnan ammattikorkeakoululle tekemääni opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on selvittää uusperheiden perintösuunnittelun nykytilaa. Kysely on mahdollista suorittaa anonyyminä.

Kyselyyn vastanneiden ja sähköposti osoitteensa jättäneiden kesken arvotaan 20€ S-ryhmän lahjakortti. Yhteystiedot jäävät vain kyselyn tekijän tietoon, eikä tietoja luovuteta kenellekään. Voittajaan otetaan yhteyttä henkilökohtaisesti.

Uusperheiden perintösuunnittelun nykytila

Taustakysymykset:

1. Sukupuoli

Nainen / Mies

2. Ikä

18-25 / 26-35 / 36-45 / yli 45

3. Oletko uusperheen jäsen? *(Tässä tutkimuksessa uusperheellä tarkoitetaan perhettä, jossa asuu vähintään yksi, biologisesti vain toisen, alle 18-vuotias lapsi.)*

Kyllä / Ei

4. Ovatko kaikki perheen jäsenet Suomen kansalaisia ja onko virallinen osoitteenne Suomessa? *(Tutkimus on kohdennettu Suomessa asuville ja sen kansalaisille, koska tutkimus käsittelee asiaa Suomen lainsäädännön kantilta.)*

Kyllä / Ei

5. Perheoikeudellinen suhde

Avoliitto / Avioliitto / Rekisteröity parisuhde

6. Oletteko suhteessanne keskustelleet mahdollisesta toisen puolison kuolemasta?

Kyllä / Ei

7. Oletteko tehneet toimenpiteitä vaikuttaaksenne mahdolliseen perinnönjakoon?

Kyllä / Ei

8. Tiedätkö miten perintösi tulee jakautumaan?

Kyllä / Ei

9. Onko aikomuksenne tehdä tulevaisuudessa perintösuunnittelua?

Kyllä / Ei

10. Millaisia perintösuunnittelun keinoja tiedät?

11. Miten olette toteuttaneet perintösuunnittelua?

Solminut avioliiton/ rekisteröidyn parisuhteen / Päättänyt olla solmimatta avioliittoa/ rekisteröityä parisuhdetta / tehnyt avioehdon / Laatinut testamentin / Ottanut henkivakuutuksen / Lahjoittanut omaisuutta / muu tapa

Jos vastasit muu tapa, niin mikä se on?

12. Mitä seuraavista keinoista harkitset/harkitsisit käyttäväsi?

Solminut avioliiton/ rekisteröidyn parisuhteen / Päättänyt olla solmimatta avioliittoa/ rekisteröityä parisuhdetta / tehnyt avioehdon / Laatinut testamentin / Ottanut henkivakuutuksen / Lahjoittanut omaisuutta / muu tapa

Jos vastasit muu tapa, niin mikä se on?

13. Kaipaisitko lisätietoa asiasta ja että asia olisi paremmin esillä?

Kyllä / Ei